

Güney Afrika 2011 Durban Küresel İklim Değişikliği Zirvesi

Ahmet Cangüzel Taner

Fizik Yüksek Mühendisi

Fizik Mühendisleri Odası (canguzel.taner@gmail.com)

Çevre dostu ve çevreci perspektifler kapsamında bir anlamda sera gazı emisyonları olmayan temiz enerji kaynakları teknolojileri kullanmayı özendiren Kyoto Protokolü 1997 yılından beri yürürlükte olmasına rağmen amaçlanan hedeflerine maalesef ulaşamamıştır. 2012 yılı sonunda nihayete erecek Kyoto Protokolü sonrası uluslararası antlaşma sağlanabilmesi için ülke temsilcileri Güney Afrika Durban kentinde toplanmıştır. Ancak çevreci ve çevre dostu girişimler ne yazık ki uzun zamandır gücünü ve etkinliğini yitiren belirsiz bir ortama doğru sürüklenmektedir. Durban’da başlayan iklim değişikliği zirvesi müzakerelerinin en azından bir çıkmaza girmemesi gelecekte ciddi bir problem olacağı düşünülen küresel ısınma ve küresel iklim değişiklikleri sorunlarının çözümü açısından başarı sayılabilecektir.

Çetin müzakereciler, binlerce endişeli çevreci ve kafası karışmış gazeteciler yıllık Birleşmiş Milletler Durban İklim Değişikliği Zirvesi toplantıları için Aralık 2011’in ilk haftasında bir araya gelmiştir. 2009 Kopenhag İklim Değişikliği Zirvesi, “gezegeni kurtarma” sloganı ile lanse edilmesine karşın toplantı sonucu küresel karbon emisyonlarının azaltılması için bağlayıcı kararlar alınamamıştır. Bu defa 2011 Durban Küresel İklim Değişikliği Zirvesi ise gelecekteki müzakere sürecini sürdürülebilirlik açısından bir başarı sayılabilecektir. Henüz Birleşmiş Milletler Durban müzakereleri küresel karbondioksit emisyonlarının sınırlandırılması yönünde bir çıkmaza doğru da sürüklenmemektedir. Toplantıların bir açmaza yönelmemesi için müzakereciler 09 Aralık 2011’e kadar üç hedefe ulaşmayı amaçlamaktadır. Bunlardan en önemlisi 2010 yılı Cancún İklim Değişikliği Zirvesi toplantılarında yoğun biçimde tartışılan ve anlaşmaya varılan Çevre Dostu İklim Fonu (Green Climate Fund)’nun hayata geçirilmesi konusundaki ayrıntıları sonuca ulaştırmaktır. Çevreci iklim fonu kanalıyla küresel ısınma ve küresel iklim değişikliği nedenleri arasında sayılan küresel karbon emisyonlarını azaltmaları için fakir ülkelere yardım sağlanması hedeflenmektedir. Bu bağlamda zengin ülkeler fakir

ülkelere 2020 yılına kadar 100 milyar dolar finansman kaynağı teminini taahhüt etmektedir. 2011 Durban İklim Değişiklikleri Zirvesi müzakerelerinde sunulacak nakit mali kaynak akışı düşük düzeyde kalacaktır. Ekonomik kaynak sağlayanlar yani donörler ve söz konusu kaynaktan yararlananlar ile yatırım imkânı arayanlar, çevre yanlısı iklim fonu planı ayrıntıları üzerinde sınırlı bir ilerleme sağlayacaklardır. Anlaşmazlıklar yaratsa da yatırım fırsatları kollayan Amerika Birleşik Devletleri özel sektör firmaları sözü edilen plan içerisinde daha büyük rol almak istemektedirler. Öte yandan, ortaya çıkan anlaşmazlıklar üstesinden gelinebilir bir düzeyde görülmektedir. Finansal kaynak konusunda taahhütte bulunan diğer kuruluşlarla birlikte iklim dostu temiz enerji kaynakları teknolojileri yatırımlarının fakir ülkelerde yayılmasını sağlayacak çevreci iklim fonu, Durban İklim Değişikliği Zirvesi toplantıları sonuçları çerçevesinde muhtemel bir başarı sayılacaktır.

Birleşmiş Milletler Kyoto Protokolü'nün süresinin uzatılmasını talep eden gelişmekte olan ülkeler ile protokolün çöpe atılması gerektiğini savunan çoğu gelişmiş ülkeler arasında bir uzlaşma sağlanması Durban Zirvesi'nin en zor ve en çetin müzakere konularından birini oluşturmaktadır. Küresel sera gazı emisyonlarının azaltılması, kontrol ve denetim altına alınması konusunda uluslararası düzeyde yegâne anlaşma olan Kyoto Protokolü; çevre sağlığı, çevre güvenliği ile insan sağlığı korunması perspektifleri içeriğinde çok arzulanan hedeflerine ne yazık ki ulaşamamıştır. 1997 yılından beri yürürlükte olan Kyoto Protokolü'ne rağmen özellikle karbon emisyonları ve karbondioksit salımları olmak üzere çoğunluğu gelişmekte olan ülkelerin sera gazı salınımları %25 in üstünde artmaya devam etmektedir. Küresel sera gazı emisyonları açısından şu anda %58 inden sorumlu olan gelişmekte olan ülkelerin salımlarında Kyoto Protokolü bir sınırlama sağlayamamıştır. Sadece Çin sözü edilen küresel sera gazı emisyonları bağlamında en yüksek oranda %23 ünden sorumlu bulunmaktadır. Dünyanın en büyük sera gazı üreticisi ülkeler arasında ikinci sırada bulunan ve protokolü imzalamayan Amerika Birleşik Devletleri sera gazı salınımları ise %20 seviyesine ulaşmıştır. Diğer taraftan, Kyoto Protokolü'nü onaylayan gelişmiş ülkeler de ciddi yanılığa uğratıldıklarını düşünmektedir. Japonya ve Rusya Federasyonu 2012 yılı sonunda bitecek olan taahhütleri dışında ikinci bir sera gazı

emisyonları limitleme perspektifi çerçevesindeki planları da kabul etmemektedir. Protokol hedeflerini fazlasıyla yerine getiren Kanada Kyoto Protokolü'nü tamamı ile terk edeceğini açıklamaktadır. Bu konuda Kanada Çevre Bakanı Peter Kent “Kyoto Protokolü artık geçmişte kalmıştır” diyerek Birleşmiş Milletler Güney Afrika 2011 Durban İklim Değişikliği Zirvesi müzakerelerine katılmak üzere ülkesinden ayrılmıştır.

Küresel Karbondioksit Emisyonları Dağılımı		
Ülkeler	2007 Karbondioksit Emisyonu (Milyar ton)	1997 yılından beri artış yüzdeleri (%)
Çin	6.7	99.7
Amerika Birleşik Devletleri	5.8	5.3
Avrupa Birliği (27 Ülke)	4.1	1.7
Rusya Federasyonu	1.6	11.6
Hindistan	1.4	54.4
Japonya	1.3	5.6
Diğer Tüm Ülkeler	8.6	33.7
TOPLAM	29.5	

Kaynak: WRI, UNFCCC

Sera gazı emisyonları sınırlandırılması perspektifleri bağlamında büyük endüstriyel güç olarak sadece Avrupa Birliği beş yıllık ikinci taahhüt süreci üstlenmek istemektedir. Avrupa Birliği dünya genelinde küresel sera gazı salınımları açısından yalnızca %14 lük bir bölümünden sorumlu olmasına rağmen olası ikinci taahhüt döneminde 2020 yılına kadar emisyonlarını %20 oranında azaltmayı planlamaktadır. Taahhüt edilen bu oran Avrupa Yasası kapsamında en üst seviye olarak belirlenmiş durumdadır. Öte yandan, her şeye rağmen küresel ısınma yönünden sıkıntılı duruma düşmeyen gelişmekte olan ülkeler resmi talepte bulunarak genel ilkeler dahilinde sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması yaptırımından muaf tutulabileceklerdir. Gelişmekte olan güçlü bir ülke temsilcisi “müzakerelerde yürütülen politikalar ne yazık ki iklim değişikliğinden çok daha önemli olmaktadır” diyerek uluslararası gelinen tabloyu tek bir cümle ile özetlemektedir. Bu arada son veriler ise küresel ısınma ve küresel iklim değişikliği sorununun çözümünde dünyanın ne kadar başarısız olduğunu apaçık ortaya koymaktadır. Zengin ve fakir ülkeler

biraz öngörüsüz şekilde küresel ısınmanın 2°C ile sınırlandırılmasını kararlaştırmıştır. Öte yandan, Birleşmiş Milletler Çevre Programı, tüm ülkeler mevcut taahhütlerine sadık kalsalar bile 2020 yılı küresel karbondioksit emisyonları için taahhüt edilen değer olan 11 giga ton düzeyinin aşılabacağını tahmin etmektedir. 11 giga ton ise 2005 yılında dünyadaki sadece tüm otomobil, otobüs ve kamyonların karbondioksit emisyonlarının iki katından daha fazla bir değere karşılık gelmektedir.

Sorunun çözümüne katkı sağlayabilmek amacıyla Avrupa Birliği olası ikinci bir taahhüde bağlı kalmayı ön plana çıkarmaktadır. Söz konusu taahhüde karşılık olarak Avrupa Birliği (AB), Kyoto Protokolü'nün beş yıl süre ile yürürlükte kalmasını şart koşmaktadır. Ayrıca da AB, tüm ülkelerin onayı ile 2015 yılına kadar yeni anlaşma müzakerelerinin tamamlanmasını istemektedir. Durban'da üçüncü büyük hedef olarak ortaya çıkan bu talep gelişmekte olan ülkelerin de emisyonlarını azaltması gerektiği anlamına gelmektedir. Ancak gelişmekte olan ülkeler üzerindeki yaptırımlar zengin ülkelere uygulanan yaptırımlara kıyasla çok daha az olacaktır. Çin, Hindistan ve diğer kalkınmakta olan ülkeler gelişen ekonomilerinde özellikle enerji sektörü dalında fosil yakıt veya karbon bağımlılığını azaltmayı uzun zamandır taahhüt etmektedir. 2009 Kopenhag İklim Değişiklikleri Zirvesi'nde ve hatta 2010 Cancún İklim Değişikliği Zirvesi müzakerelerinde geçici madde halinde taahhütlerini anlaşma metinlerine de dahil etmişlerdir. Ancak, kalkınmakta olan ülkeler taahhütlerinin uyulması zorunlu yasal bir çerçeve içerisine konulmasına ise karşı çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin sözü edilen politikasının son Durban İklim Değişikliği müzakerelerinde değişme ihtimali de görülmemektedir. Kalkınmakta olan ülkelerin asıl endişesi ekonomilerinin çok hızlı biçimde büyümesi ile en azından küresel ısınma mekanizmaları önlemleri arasında doğan zıt ilişkiden kaynaklanmaktadır. Örneğin, Massachusetts Institute of Technology (MIT) Ekonomi Bölümü Çevre Ekonomileri araştırmacılarından Dr Michael Greenstone yaptığı son araştırma sözü edilen yaklaşımı destekler niteliktedir. Amerika'da aşırı sıcakların sebep olduğu insan ölümleri yaygın klima kullanımı sayesinde yılda birkaç kişi ile sınırlanırken 300 milyon kişinin elektrik kullanımından yoksun olduğu Hindistan'da çok sayıda insan hayatını kaybetmektedir. Hindistan'ın önceliği vatandaşlarına elektriği temin etmek ve daha

sonra da klimalı modern bir yaşam sunmaktır. Bununla beraber böyle bir yaşam gereği ülkenin sera gazı emisyonları artmakta ve Hindistan'a kıyasla dünya; çok daha ciddi boyutlarda bir çevresel tehlike ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu perspektif içerisinde ekolojik ve çevresel önemli bir tehdit oluşturan emisyonların bağlayıcı ve uyulması zorunlu kararlar kapsamında sınırlandırılması görüşü de ehemmiyet kazanmaktadır. Çoğu olumsuzluklara rağmen hâlâ küresel bir anlaşma zemini uzak ta olsa olası görülmektedir. Çin ve Hindistan dahil gelişmekte olan ülkeler 2020 yılına kadar sonuçlanacak bir anlaşmayı müzakere etmeye istekli olduklarını açıklamaktadır. Bu anlaşma sağlandığı takdirde Cancún'da mutabık kalınan çerçevenin çok daha geniş bir ölçeklisi olacaktır. Zengin ülkelerin yeni emisyon hedefleri ve aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerin yeni verimlilik kriterleri anlaşma metinlerine ilave edilecektir. Özellikle de sera gazları salınım hedefleri, dünyanın en büyük sera gazı emisyonu üreticisi konumunda bulunan Çin'e hemen uygulanacaktır. Çin'in emisyonlarının 10 yıla kadar zirveye ulaşmayacağı öngörülmesine rağmen sera gazı salımlarının yavaşlatılması açısından Çin, Hindistan'a kıyasla daha uygun bir ülke kabul edilmektedir. Çin'in kişi başına emisyon miktarı Avrupa Birliği ülkelerini aşmış durumdadır. Diğer taraftan, yürütülen müzakerelerin statüsü ise ciddi pürüzler meydana getirmeye zemin hazırlamaktadır. Avrupa Birliği Kyoto Protokolü yerine geçmesi düşünülen anlaşmada emisyonların azaltılmasının uyulması zorunlu yasal bir çerçeve içerisine alınmasını istemektedir. Gelişmekte olan ülkeler ve Amerika Birleşik Devletleri Cancún'da onaylanana benzer daha toleranslı bir düzenleme üzerinde durmaktadır. Sonuç olarak Birleşmiş Milletler 2011 Durban İklim Değişikliği Zirvesi müzakerelerinin çıkmaza girmemesi için bir tarafın görüşünü değiştirmesi gerekmektedir.

Kaynaklar:

- Kyoto Protokolü Sonrası Küresel Isınma ve İklim Değişikliği ile ilgili Olası Son Gelişmeler, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2008
- Çin ve Hindistan'da Ekolojik Felaketler, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2008

- Gelişmekte olan Ülkeler Küresel İklim Değişiklikleri Finansmanları ve Faturaları, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2011
- Çevre Dostu Temiz Enerji Kaynakları Teknolojileri Projeksiyonları ve Küresel Çevreci Yenilenebilir Enerji Kaynakları Yatırım Programları, Ahmet Cangüzel Taner, FMO Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2011
- Küresel Sıcaklık Artışları, Küresel Sıcaklık Ölçümleri ve Küresel Isınma, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2011
- Sona Erecek Kyoto Protokolü Öncesi Durban Küresel Isınma ve Küresel İklim Değişikliği Müzakereleri, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2011
- The Economist Dergisi (03 Aralık – 09 Aralık 2011).

İnternet Sitesi: www.fmo.org.tr/_yayinlar/faydali-bilgiler